Examen HAVO 2021

kunst

beeldende vormgeving - dans - drama - muziek - algemeen

tijdvak 1

woensdag 19 mei

9.00 - 12.00 uur

Achter het correctievoorschrift is een aanvulling op het correctievoorschrift opgenomen.

Vergeet niet je op te zetten!

Klik op 'Start' om te beginnen.

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

Start

Tijdens het examen kun je de volgende knoppen gebruiken:

ingesproken tekst

regelen van het volume

uitleg van het programma

ga een pagina terug of verder

ga naar het begin of het einde van het examen

Voor het openen van bronnen gebruik je de volgende knoppen:

afbeelding

geluidsfragment

tekst

filmfragment

filmfragment vergroten. Je kunt ook dubbelklikken op de film voor het vergroten.

filmfragment verkleinen. Je kunt ook dubbelklikken op de film voor het verkleinen.

Hiernaast kun je testen of het beeld en geluid goed functioneren.

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

Dit examen bestaat uit vier blokken met in totaal 33 vragen.
Voor dit examen zijn maximaal 68 punten te behalen.
Voor elke vraag staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Blok 1: Ter lering en vermaak in het zeventiende-eeuwse theater
Blok 2: Humor in de muziek van het moderne
Blok 3: Dans als vermaak in de twintigste eeuw
Blok 4: Slapstick in populaire cultuur en in hedendaagse kunst

Bij het beantwoorden van de vragen maak je gebruik van de aangeboden bronnen. Tevens wordt een beroep gedaan op je eigen kennis.

Geef niet meer antwoorden (redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld twee redenen worden gevraagd en je geeft meer dan twee redenen, dan worden alleen de eerste twee in de beoordeling meegeteld.

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

Blok 1 Ter lering en vermaak in het zeventiende-eeuwse theater

Dit blok gaat over komedie in de zeventiende eeuw in het algemeen en over het blijspel *Warenar* van Pieter Corneliszoon Hooft en Samuel Coster in het bijzonder.

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl

1

Op afbeelding 1 zie je het voorblad van het blijspel *Warenar* dat in 1617 voor het eerst werd opgevoerd. Het stuk is een bewerking van de komedie *Aulularia* ('Spel van de pot') van de Romeinse schrijver Plautus. Hij schreef het omstreeks 200 jaar voor Christus.
De vertaling en bewerking van de oorspronkelijke tekst worden toegeschreven aan de toneelschrijvers Pieter Corneliszoon Hooft (1581-1647) en Samuel Coster (1579-1665).

Het was voor zeventiende-eeuwse schrijvers als Hooft en Coster gebruikelijk om een bestaand klassiek toneelstuk te bewerken.

(2p) Noem twee motieven voor een zeventiende-eeuwse schrijver om een bestaand klassiek toneelstuk te bewerken.

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl

Hooft en Coster pasten de oorspronkelijke tekst aan op Amsterdamse personen en gebeurtenissen van de eigen tijd. In de proloog van *Warenar* wordt het publiek rechtstreeks aangesproken:
"Oude en nieuwe Amsterdammers uit alle standen, en u die boven alle anderen deze stad hebt gekozen (...)".

De schrijvers richtten zich hier tot het groot aantal nieuwkomers in de stad, namelijk immigranten uit de Zuidelijke Nederlanden. De immigratie droeg bij aan de bloei van het Amsterdamse theater in de zeventiende eeuw.

(2p) Geef twee manieren waarop immigranten bijdroegen aan de bloei van het Amsterdamse theater in de zeventiende eeuw.

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl

In filmfragment 1 zie je een televisieregistratie van het blijspel *Warenar*, uitgevoerd door het Mechels Miniatuur Theater in 1986.
Warenar vertelt aan zijn buurman Rijckert over zijn ongehuwde dochter Claertje. Ze loopt, zo meent hij, het risico om op het slechte pad te raken, wanneer ze geen geschikte huwelijkskandidaat zal vinden.

In de scène zijn verschillende 'terzijdes' opgenomen. In een terzijde spreekt een personage zijn gedachten hardop uit zonder dat de andere personages dat zouden mogen horen.

(1p) Citeer aan de hand van filmfragment 1 de terzijde die Warenar speelt.
(1p) Citeer aan de hand van filmfragment 1 de terzijde die Rijckert speelt.
(2p) Noem een effect van de COMBINATIE van beide terzijdes op het publiek en leg je antwoord uit.

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.ssl-leiden.nl

2

1

2

Een blijspel als *Warenar* is geschreven om het publiek tot lachen te verleiden.

In filmfragment 2 zie je Rijckert die Warenar om de hand van zijn dochter vraagt. In deze uitvoering zie je dat het fysieke spel van de acteurs de komische werking van de tekst kan versterken. In tekst 2 lees je over verschillende theorieën over humor.

(1p) Geef aan de hand van filmfragment 2 een voorbeeld van het fysieke spel van Rijckert en geef aan op welke manier dit de komische werking van de tekst versterkt.

(1p) Noem daarna een van de drie theorieën over humor in tekst 2 en leg uit waarom die van toepassing is op het door jou gekozen voorbeeld.

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.ssleiden.nl

2

3

In filmfragment 3 zie je Warenar en zijn dienstmeid Reym.

De enscenering van het toneelstuk is geïnspireerd op interieurs, kostuums en rekwisieten zoals die op zeventiende-eeuwse schilderijen zijn afgebeeld. Zo lijkt het schilderij *Het melkmeisje* (ca. 1660) van Johannes Vermeer de inspiratiebron te zijn geweest voor het spel en voor de theatervormgeving in filmfragment 3.

(2p) Beschrijf twee voorbeelden uit filmfragment 3 waaruit blijkt dat het SPEL van Reym geïnspireerd is op het schilderij *Het melkmeisje*.

(2p) Geef daarna twee voorbeelden uit filmfragment 3 waaruit blijkt dat de THEATERVORMGEVING geïnspireerd is op het schilderij *Het melkmeisje*.

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.ssl-leiden.nl

4

1

Filmfragment 4 toont het einde van de voorstelling. Het personage Warenar maakt een ontwikkeling door in het stuk.

Een blijspel zoals *Warenar* diende in de zeventiende eeuw ter lering en vermaak.

(1p) Beschrijf aan de hand van tekst 1 en/of filmfragment 4 welke ontwikkeling het personage Warenar doormaakt in het stuk.
(1p) Geef daarna aan welke les er met deze ontwikkeling geleerd wordt.

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl

Zoals bij het klassieke theater gebruikelijk was, werd er ook in de zeventiende eeuw bij voorkeur een komedie ná een tragedie gespeeld.

Men was van mening dat vermaak, zoals een komedie of klucht, als medicijn diende.

(1p) Leg uit waarom in de zeventiende eeuw vermaak als medicijn diende. Betrek de tragedie en de komedie/klucht in je antwoord.

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl

3

5

Filmfragment 5 is een voorbeeld van hedendaagse humor dat gaat over historische personages. De acteurs van het satirische programma *Koefnoen* spelen Marten Soolmans en Oopjen Coppit, een jong en rijk stel dat zich in 1634 door Rembrandt van Rhijn heeft laten portretteren. Op afbeelding 3 zie je beide schilderijen, die met steun van zowel de Franse als de Nederlandse staat voor een bedrag van honderdzestig miljoen euro zijn aangekocht in 2017.

In de scène bekvechten Marten en Oopjen over wie van hen beiden het meeste waard is. Elementen van deze woordenwisseling sluiten aan bij de burgerlijke cultuur in de zeventiende eeuw.

(2p) Geef aan op welke twee manieren elementen van de woordenwisseling aansluit bij de burgerlijke cultuur van Nederland in de zeventiende eeuw.

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl

Blok 2 Humor in de muziek van het moderne

Dit blok gaat over parodie en absurdisme in het werk van de componist Erik Satie en over het ballet *Parade*.

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl

1

De Franse componist Erik Satie stond in zijn tijd bekend om zijn moderne ideeën. Een voorbeeld daarvan is zijn compositie *Le Tango* (De tango) uit 1914. Satie gebruikte in deze compositie elementen uit de tango, een Argentijnse dans die destijds in Parijs een enorme rage was in het uitgaansleven.

Het gebruik van dergelijke elementen in concertmuziek was in die tijd ongebruikelijk.

(1p) Geef aan waarom het gebruik van elementen uit de tango ongebruikelijk was in concertmuziek.

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.ssl-leiden.nl

In zijn stijl van componeren sloeg Satie een andere weg in dan veel van zijn tijdgenoten zoals de componist Claude Debussy.

In geluidsfragment 1 hoor je *Arabesque no.1*, een compositie van Debussy. In geluidsfragment 2 hoor je *Le Tango* van Satie.

Tussen geluidsfragment 1 en 2 is een aantal verschillen hoorbaar.

(2p) Benoem twee verschillen tussen geluidsfragment 1 en 2 aan de hand van TWEE van de volgende muzikale vormgevingsaspecten:
- **vorm**
- **tempo**
- **toonhoogte.**

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.ssl-leiden.nl

Satie gaf zijn composities vaak titels mee zoals *Echt slappe preludes (voor een hond)* (1912) en *Zaken die je links en rechts kan zien (zonder bril)* (1914). Deze titels waren geschikt om te provoceren, omdat ze speelden met de verwachtingen van het concertpubliek ten aanzien van kunst in het begin van de twintigste eeuw.

(1p) Geef aan welke verwachting HET CONCERTPUBLIEK destijds had van kunst.
(1p) Geef daarna aan hoe titels zoals *Echt slappe preludes (voor een hond)* spelen met deze verwachting.

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.ssleiden.nl

3

In geluidsfragment 3 hoor je *Le Piccadilly* van Satie uit 1904. In dit stuk heeft Satie elementen van de populaire Amerikaanse ragtime overgenomen, die ook kenmerkend zijn voor de jazzmuziek.

(1p) Noem een kenmerk van het ritme dat in *Le Piccadilly* te horen is, dat ook kenmerkend is voor de jazzmuziek.

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl

1

2

De Franse schrijver, beeldend kunstenaar en dichter Jean Cocteau was een bewonderaar van Satie. Tekst 2 bevat twee citaten van Cocteau uit zijn manifest *Le Coq et l'Harlequin*. Beide citaten zijn op Satie van toepassing.

(1p) Leg uit hoe citaat 1 in tekst 2 van toepassing is op Satie.
(1p) Leg uit hoe citaat 2 in tekst 2 van toepassing is op Satie.

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.ssl-leiden.nl

In 1917 componeerde Satie de muziek voor *Parade*, een balletproductie van Les Ballets Russes waarvoor Jean Cocteau het libretto schreef. De decors en kostuums werden gemaakt door Pablo Picasso, in de kubistische stijl waar hij op dat moment om bekend stond.

In 2017 werd *Parade* in Pompeii (Italië) opnieuw opgevoerd onder leiding van Lorca Massine, de zoon van de oorspronkelijke choreograaf Léonide Massine. In filmfragment 1 zie je een gedeelte uit deze opvoering.
Naar aanleiding van het kubistische ontwerp van *Parade* zei Lorca Massine in een interview: *"In plaats van iets harmonieus en begrijpelijks, met een perfect perspectief, heeft [Picasso] de kunst ontdaan van perspectief"*.

(1p) Beschrijf op welke manier Picasso met het kubisme de kunst "ontdaan heeft van perspectief".

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.ssleiden.nl

1

2

Voor de personages van de twee managers uit *Parade* ontwierp Picasso als kostuum een grote constructie.
Op afbeelding 1 zie je de Franse manager, op afbeelding 2 zie je de Amerikaanse manager.

In beide kostuums herken je elementen van het kubisme.

(3p) Beschrijf drie elementen van het kubisme die je herkent in de kostuums op afbeelding 1 en/of afbeelding 2.

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl

In de muziek voor *Parade* hanteerde Satie opnieuw een eigenzinnige aanpak. Je hoort een deel ervan in geluidsfragment 4.
Afbeelding 3 is een voorbeeld van een werk van Picasso uit 1913.

Je kunt stellen dat de manier waarop Satie werkt enige overeenkomsten vertoont met de manier waarop Picasso werkt.

(2p) Noem twee overeenkomsten tussen Saties werkwijze en Picasso's werkwijze. Betrek steeds de werkwijze van beide kunstenaars in je antwoord.

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.ssl-leiden.nl

5

6

Satie streefde naar een muziek die niets anders zou zijn dan klinkende sfeer: "Muziek waar je niet naar luistert, maar die je slechts hoort". Hij noemde dit ook wel *Musique d'ameublement* (Muzikale stoffering). In geluidsfragment 5 hoor je een gedeelte uit zijn *Carrelage phonique* (Klanktegels) uit 1917, een muziekstuk dat hij presenteerde als *Musique d'ameublement*.

Carrelage phonique van Satie lijkt vergelijkbaar te zijn met de achtergrondmuziek die wij (tegenwoordig) horen in publieke ruimtes, zoals winkelcentra, restaurants of liften. In geluidsfragment 6 hoor je een voorbeeld van dergelijke achtergrondmuziek.

(1p) Geef een argument waarom de *Musique d'ameublement* van Satie WEL vergelijkbaar is met achtergrondmuziek in publieke ruimtes.

(1p) Geef een argument waarom de *Musique d'ameublement* van Satie NIET vergelijkbaar is met achtergrondmuziek in publieke ruimtes.

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.ssl-leiden.nl

Blok 3 Dans als vermaak in de twintigste eeuw

Dit blok laat voorbeelden zien van dans als populair vermaak in de twintigste eeuw, en humor in de klassieke dansvoorstelling *Symphony in D* van Jiří Kylián.

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl

In filmfragment 1 zie je een scène uit de komediefilm *The Little Colonel* uit 1935 waarin de Afro-Amerikaanse tapdanser Bill "Bojangles" Robinson (1878-1949) de beroemd geworden 'stair dance' (trapdans) uitvoert.

De tapdans had onder andere zijn oorsprong in de Afro-Amerikaanse cultuur en werd populair door theatershows en musicalfilms. Vanaf de jaren dertig van de twintigste eeuw waren de beste tapdansers ook in speelfilms zoals *The Little Colonel* te zien.

Tapdans was populair bij een groot publiek.

(1p) Leg uit waarom tapdans juist bij een groot publiek populair was.

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.ssleiden.nl

1

1

In het fragment wil de butler het meisje naar bed brengen, maar ze wil niet. Hij gebruikt tapdans om haar over te halen.

(1p) Beschrijf het kenmerk van tapdans.
(1p) Noem aan de hand van de act in filmfragment 1 nog een manier waarop de butler het meisje overhaalt.

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

In de jaren dertig heerste een grote economische crisis in de Verenigde Staten. Toch nam de populariteit van het medium film in die tijd toe.

(3p) Geef een maatschappelijke, een economische en een technologische verklaring voor de populariteit van de film in de jaren dertig.

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

2

In filmfragment 2 zie je de Amerikaanse zanger en danser Donald O'Connor in de musicalfilm *Singin' in the rain* uit 1952. Hij zingt hier het lied *'Make 'em Laugh'* (Maak ze aan het lachen) terwijl hij danst.

Donald O'Connor wordt ook wel een fysieke komiek genoemd.

(2p) Noem twee verschillende aspecten van het spel VAN HET LICHAAM in filmfragment 2 én beschrijf steeds waaruit het fysiek komische blijkt.

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.ssl-leiden.nl.

3

2

De Tsjechische danser en choreograaf Jirí Kylián was op zoek naar humor in de klassieke dans. In filmfragment 3 zie je een gedeelte uit zijn dansvoorstelling *Symphony in D* uit 1976.

Symphony in D werd een succesvol ballet dat bij menig gezelschap nog steeds als de uitsmijter van de avond dient. De dansvoorstelling laat momenten zien die de choreograaf humoristisch bedoeld heeft. Zo worden passen niet synchroon uitgevoerd en wordt een ballerina liggend op de voeten van de dansers heen en weer geschommeld.

(3p) Noem nog vier momenten in filmfragment 3 die de choreograaf humoristisch bedoeld heeft.

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.ssl-leiden.nl.

4

3

In blok 1 van dit examen heb je gelezen over verschillende theorieën over humor. In tekst 3 worden deze theorieën nogmaals beschreven.

(2p) Leg uit waarom de incongruentietheorie van toepassing zou kunnen zijn op TWEE van onderstaande voorbeelden uit filmfragment 4. Doe het als volgt:

Kies twee van de vier voorbeelden en leg steeds uit waarom de incongruentietheorie van toepassing zou kunnen zijn op het voorbeeld. Noteer op je antwoordblad het cijfer (1, 2, 3, 4) van het voorbeeld, gevolgd door je uitleg.

1 **De danser laat per ongeluk de ballerina los en eindigt net de verkeerde kant op.**
2 **De dansers tillen met een luide zucht de ballerina op.**
3 **Een ballerina wordt van het toneel afgevoerd door twee dansers.**
4 **De ballerina's vangen een danser op.**

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.ssl-leiden.nl.

5

De amusementsshow *Britain's got talent* is een grote theatershow, die vanaf 2007 in Groot-Brittannië wordt uitgevoerd. De show laat verschillende optredens van amateurs zien; van goocheltrucs, acrobatiek, moderne dans tot zang en tapdans. Filmfragment 5 toont een optreden van de Ierse dansgroep Innova Irish Dance Company tijdens de halve finale uit 2014. De groep laat een moderne versie van de Ierse traditionele (tap)dans zien.

Dit optreden was populair bij een groot kijkerspubliek. Een reden hiervoor was de aantrekkelijkheid van de danseressen vanwege hun uniformiteit in uiterlijk en beweging.

(3p) Noem aan de hand van filmfragment 5 nog drie redenen waarom dit optreden populair was bij een groot kijkerspubliek.

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.ssl-leiden.nl.

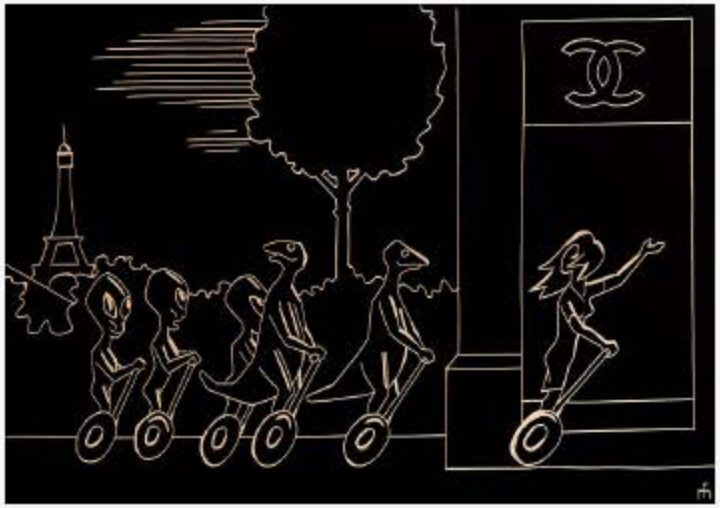

Blok 4 Slapstick in populaire cultuur en in hedendaagse kunst

Dit blok gaat over mislukking, (zelf)spot en ironische humor als onderwerp in de populaire cultuur en in hedendaagse kunst.

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.ssl-leiden.nl.

In filmfragment 1 zie je een compilatie uit enkele slapstick-comedy's van de Amerikaan Buster Keaton uit de eerste helft van de twintigste eeuw. Buster Keaton was één van de bekendste slapstick-acteurs uit die tijd.

De slapstick-comedy was in de jaren twintig van de twintigste eeuw een zeer populair filmgenre. Dit kwam doordat slapstickhumor zeer laagdrempelig was.

(1p) Leg uit waarom dit type humor zo laagdrempelig was.

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.ssl-leiden.nl.

De Nederlandse beeldend kunstenaar Bas Jan Ader liet zich in zijn werk inspireren door slapstick-acteurs als Buster Keaton. Rond 1970 maakte hij enkele kunstfilms met als thema 'vallen'. In filmfragment 2 zie je zijn korte film *Fall 1*.

De films van Bas Jan Ader vertonen overeenkomsten met slapstick-comedy's. Het vallen heeft in de films van Ader echter een ander effect op de kijker dan in slapstick-comedy's (zoals bijvoorbeeld in filmfragment 1). Zo is het vallen bij Ader niet humoristisch.

(2p) Geef aan de hand van filmfragment 2 twee redenen waarom het vallen in deze film van Bas Jan Ader NIET humoristisch is.

(2p) Geef twee redenen waarom het vallen in slapstick-comedy's (filmfragment 1) WEL humoristisch is.

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.ssl-leiden.nl.

2

2

Aders film kan, in tegenstelling tot slapsticks, worden opgevat als een vorm van kunst.

(2p) Geef twee redenen waarom de film van Ader opgevat kan worden als kunst.

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.ssl-leiden.nl.

3

4

In filmfragment 3 zie je een beroemd geworden scène uit Buster Keatons slapstick-comedy *Steamboat Bill* uit 1927. Keaton staat voor een huis terwijl de gevel omvalt, waarbij hij ongedeerd blijft. Deze scène was inspiratiebron voor een kunstfilm van de Britse kunstenaar en cineast Steve McQueen, die een remake maakte van de scène. Deze film duurt ongeveer 4 minuten. In filmfragment 4 zie je een gedeelte hieruit.

McQueen noemde zijn film *Deadpan*, wat onder andere 'onverstoorbaar' betekent. De veranderingen die McQueen in zijn werk aanbracht ten opzichte van het origineel versterken de betekenis van de titel. Dit komt bijvoorbeeld door de cameravoering.

(2p) Leg aan de hand van twee verschillende aspecten van de cameravoering uit waardoor het 'onverstoorbare' wordt versterkt.

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.ssl-leiden.nl.

4

In filmfragment 4 wordt de betekenis van de titel *Deadpan* ('onverstoorbaar') ook versterkt door de montage.

(1p) Leg uit waardoor de montage hier het 'onverstoorbare' versterkt.

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.ssl-leiden.nl.

2 3 5 3

Ook de Nederlandse kunstenaar Feiko Beckers laat zich inspireren door slapstick-humor. Beckers maakt performances, waarin hij vaak handelingen verricht met door hemzelf gemaakte objecten. In filmfragment 5 zie je een compilatie van enkele van zijn performances. Op afbeelding 2 en 3 zie je objecten uit filmfragment 5.

Over Beckers performances wordt gezegd dat hij probeert om te gaan met teleurstellingen door ze niet onverwacht te laten zijn. De zelfgemaakte objecten spelen hierin een belangrijke rol.

(1p) Leg uit op welke manier het object op afbeelding 2 ervoor zorgt dat de teleurstelling niet onverwacht zal zijn.
(1p) Leg uit op welke manier het object op afbeelding 3 ervoor zorgt dat de teleurstelling niet onverwacht zal zijn.

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.ssleiden.nl.

4

De Letse kunstenaar Mikelis Fišers maakte in 2017 een installatie getiteld *What can go wrong* (dit kan zowel 'Wat kan er fout gaan' als 'Wat er zoal fout kan gaan' betekenen). Deze installatie bestond uit een aantal houtsneden waarin ruimtewezens en andere vreemde monsters verzeild raken op bekende locaties. Op afbeelding 4 zie je zo'n houtsnede.

Fišers geeft met zijn installatie commentaar op de hedendaagse samenleving. Dit commentaar is luchtig en spottend te noemen doordat de gebruikte beeldtaal verwijst naar de populaire cultuur, zoals de wereld van strips.

(1p) Noem een aspect van de VOORSTELLING van afbeelding 4 dat verwijst naar de populaire cultuur.
(1p) Noem aan de hand van de VORMGEVING van afbeelding 4 een kenmerk dat afkomstig is uit de wereld van strips.
(1p) Geef daarna aan de hand van afbeelding 4 aan waaruit Fišers' commentaar op de hedendaagse samenleving bestaat.

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.ssl-leiden.nl.

Zowel Feiko Beckers als Fišers maken in hun werk gebruik van humor, met name door middel van (zelf)spot en ironie. Sinds de jaren zestig is (ironische) humor in de beeldende kunst sterk toegenomen. Kunstenaars willen met het gebruik van humor een relativerende houding bereiken. Deze houding past bij het postmodernisme.

(1p) Geef aan waarom de relativerende houding van kunstenaars past bij het postmodernisme.

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.ssl-leiden.nl.

6

7

4

Hoewel het gebruik van humor in kunst in sommige periodes in de geschiedenis vaker toegepast werd dan in andere, is de aanleiding waarom mensen lachen grotendeels hetzelfde gebleven. Deze aanleidingen worden door wetenschappers vaak verdeeld in verschillende theorieën, waarmee je in blok 1 en blok 3 van dit examen al kennis maakte. In tekst 4 lees je ze nog een keer.

In filmfragment 6 en 7 zie je twee fragmenten uit de korte komische animatiefilm *Wind* uit 2013. Je kunt stellen dat in filmfragment 6 een andere theorie overheerst dan in filmfragment 7.

(1p) Geef aan welke van de onderstaande opties de juiste is.

	fragment 6 sluit vooral aan bij	fragment 7 sluit vooral aan bij
A	incongruentietheorie	ontladingstheorie
B	incongruentietheorie	superioriteitstheorie
C	ontladingstheorie	incongruentietheorie
D	ontladingstheorie	superioriteitstheorie

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.ssl-leiden.nl.

Dit was de laatste vraag van het examen.

Klik op ◄ of ◄◄ als je de vragen nog eens wilt langslopen.

Klik op de knop 'stoppen' als je klaar bent.

Bronvermelding
De in dit examen gebruikte bronnen zijn vermeld in het examen zelf en/of in het correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl

Einde

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.